

Programstyret for ph.d.-programmet ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet (PP-SV)

Møte torsdag 27.11.2025, kl. 13:15 -15:15

Sted: Lauritz Meltzers hus (SV-bygget): møterom 431 (4. etasje)

SAKSLISTE

Godkjenning av innkalling og saksliste

Godkjenning av referatet

Muntlige orienteringssaker	
25/25	Karrierefremmende arbeid for ph.d.-kandidater
Vedtakssaker	
26/25	Oppfølging av evalueringsrapportar og reakreditering av ph.d.-programmet ved fakultetet Saksforelegg (1 dok) og 3 vedlegg (oppfølgingsarbeid og tiltaksplan; intern evalueringsrapport; ekstern evalueringsrapport)
Diskusjonssaker	
27/25	Veilederforum
28/25	Programstyrets arbeid i 2026
Eventuelt	

Styre: Programstyret for ph.d.-programmet

Dato: 18.11.2025

Styresak: 26/25

Møtedato: 27.11.2025

Oppfølging av evalueringsrapporter og reakkreditering av ph.d.-programmet

Bakgrunn

Ifølge [kvalitetssystemet for ph.d.-utdanningen](#) skal ph.d.-programmene ved UIB evalueres minst hvert sjette år. Gjennom programevalueringen skal man få et eksternt og overordnet blikk på ph.d.-programmet ved fakultetet og få innspill til områder med forbedringspotensial. På bakgrunn av programevalueringen skal ph.d.-programstyret gi råd om eventuell reakkreditering av fakultetets ph.d.-program til fakultetets styre. Ph.d.-programstyret ved fakultetet har også ansvar for å vedta en oppfølgingsplan basert på evalueringsrapportene.

Det samfunnsvitenskapelige fakultetet gjennomførte intern og ekstern evaluering av sitt ph.d.-program høsten 2024 og våren 2025. Rapportene konkluderer at ph.d.-utdanning ved SV-fakultetet oppfyller kravene i Studiekvalitetsforskriften og Studietilsynsforskriften. Rapportene understreker at programmet holder høy faglig kvalitet og at det er organisert og gjennomført på en god måte.

Samtidig er det viktig formål ved evalueringen at den skal synliggjøre forbedringspunkter og den eksterne rapporten peker på enkelte forhold som bør vurderes nærmere i arbeidet med oppfølging av evalueringen.

Den interne og eksterne evalueringsrapport ble forelagt ph.d.-programstyret i forrige møte og anbefalinger fra rapportene ble diskuterte. Basert på dette er det utarbeidet en oppfølgingsplan for evalueringsrapporter.

Vedtak:

Programstyret for ph.d.-programmet ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet anbefaler fakultetsstyret å reakkreditere fakultetets ph.d.-program basert på evalueringsrapportene.

Programstyret for ph.d.-programmet ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet vedtar oppfølgingsplanen for videreutvikling av ph.d.-programmet.

Frode Guribye
leder

Elina Troscenko
sekretær

OPPFØLGINGSARBEID AV EVALUERINGEN AV PH.D.-PROGRAMMET VED DET SAMFUNNSVITENSKAPLIGE FAKULTETET

Høsten 2024 og våren 2025 ble ph.d.-programmet ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet evaluert gjennom både intern og ekstern vurdering. Begge rapportene anerkjente den høye kvaliteten på ph.d.-programmet ved fakultetet, men pekte også på områder som kan videreutvikles og forbedres.

Denne tiltaksplanen er utarbeidet som oppfølging av den eksterne evalueringskomiteens anbefalinger for ph.d.-programmet ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Planen har som mål å styrke kvaliteten i programmet gjennom konkrete tiltak innen tre hovedområder som den eksterne evalueringsrapporten pekte på: opplæringsdelen, ph.d.-avhandlingen og bedømmelse, samt å styrke det overordnede kvalitetsarbeidet rundt programmet. Tiltakene skal bidra til å heve programmets kvalitet, gi større utbytte fra de ulike aktivitetene og sikre tydeligere rammer og retningslinjer for kandidater, veiledere og bedømmelseskomiteen.

TILTAKSPLAN

OMRÅDE	ANBEFALINGER FRA KOMITEEN	TILTAK	TIDS-PERIODE
Opplæringsdel	- involvere instituttene mer i utviklingen av det faglige innholdet i emnet Vitenskapsteori og etikk i samfunnsvitenskap (VITSV900) - vurdere ulike grep som kan koble instituttene tettere på gjennomføringen av VITSV900 - vurdere det praktiske gjennomføring av VITSV900 med henblikk på å sikre best mulig læringsutbytte - vurdere hvordan man kan styrke modulen som omfatter forskningsetikk i VITSV900	ph.d.-programstyret utarbeider et mandat og oppnevner en arbeidsgruppe som i dialog med SVT og emneansvarlige skal se nærmere på faglig innhold, praktisk gjennomføring og fremtidig organisering av VITSV900	2026
	sørge for at fleksibiliteten i tilbudet av ph.d.-kurs opprettholdes og vurdere om	for å tilrettelegg mer for ph.d.-kurs avvikling på	Våren 2026

	det er hensiktsmessig å øke kurstilbudet på de enkelte instituttene	instituttnivå gjennomgå og videreutvikle maler for opprettelse av ph.d.-emner etablere tettere dialog med instituttene rundt utfordringer, behovene, insentiver og ressurser for ph.d.-kurs avvikling	
	se på mulighetene for å øke ph.d.-kandidatenes driftsmidler i takt med prisstigningen	ph.d.-programstyret støtter forslaget og vil be fakultetsledelse om å ta det opp i budsjettarbeidet	Høsten 2025
Ph.d.-avhandling	ha en gjennomgang av de to eksisterende fakultets-dokumentene (program-beskrivelsen og veiledning om bedømming) som beskriver ph.d.-avhandlingens sjanger- og kvalitetskrav for å sikre at det ikke forekommer forskjeller som kan bidra til uklarheter rundt disse kravene	gjennomføre en grundig gjennomgang av tekster, kartlegge mulige forskjeller og justere eventuelle uklarheter	Høsten 2025
	sikre at kandidatene står fritt ved valg av avhandlingstype	formidle mulighetene rundt avdelingstype i veilederforumet, gjennom diskusjoner i fagmiljøene og inkludere det i e-kurs for veiledere	Våren 2026
	vurdere spesifisering av anerkjente publiseringskanaler	publisering av artikler er ikke et krav og derfor ønsker ikke programstyret til å gjøre ytterligere presiseringer angående publiseringskanaler	Utgår

Bedømmelse	vurdere om det er hensiktsmessig med tydeligere retningslinjer for omfang og struktur på evalueringskomiteenes rapporter	utarbeide en veiledende mal for evalueringsrapporter som bedømmelseskomiteen kan bruke	Våren 2026
	se nærmere på retningslinjene for 'mindre omarbeiding' og vurdere særlig om bruken av begrepet 'substansielle mangler' er hensiktsmessig	etter vurdering av den nåværende teksten har programstyret besluttet å beholde den eksisterende formuleringen	Utgår
Overordnet kvalitetsarbeid	fakultetet skal styrke dialogen med instituttene om ph.d.-utdanning ved å gjennomføre samtaler med alle institutter etter utarbeidelse av ph.d.-utdanningsmeldinger. Dette skal sikre at instituttenes innspill til videreutvikling av ph.d.-utdanningen blir ivaretatt og at eventuelle utfordringer følges opp på en konstruktiv måte		Våren 2026

Egenevaluering av ph.d.-programmet ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, 2024

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

Innholdsfortegnelse

Bakgrunn	3
Læringsutbytte.....	4
Faglig innhold	8
Fagmiljøet	10
Internasjonalisering	14
Konklusjon.....	15

Bakgrunn

Kvalitetssystemet for ph.d.-utdanningen ved UiB slår fast at ph.d.-programmene ved universitetet skal evalueres hvert 6. år¹. Som del av denne evalueringen har Det samfunnsvitenskapelige fakultet bestemt at det skal utarbeides en egenevaluering, i tillegg til en påfølgende ekstern evaluering. Egenevalueringen oversendes den eksterne komiteen, som så gjennomfører sin evaluering ut fra gitt mandat.

Den ferdige programevalueringen legges frem for Programstyret for ph.d.-utdanningen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, som anbefaler om programmet kan reakkrediteres. Fakultetsstyret vedtar reakkreditering på anbefaling fra ph.d-programstyret.

Komiteen som gjennomført egenevalueringen har bestått av; professor Ragnhild Muriaas (Institutt for politikk og forvaltning), professor Frode Guribye (Institutt for informasjons- og medievitenskap), Stipendiat Sjoerd de Winter (Institutt for politikk og forvaltning) og rådgiver Anna Polster, som har fungert som sekretær for komiteen.

Egenevaluering skal se på om ph.d.-programmet møter kravene i Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling² (Studiekvalitetsforskriften) og Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning³ (Studietilsynsforskriften).

Elementene i fakultetets ph.d.-program som skal evalueres er læringsutbyttebeskrivelsene, faglig innhold, fagmiljøet og internasjonalisering med tilhørende underpunkter.

¹https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/revidert_retningslinjer_for_programevaluering_i_ph.d.-utdanningen_-_mai_2024.pdf

² <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2010-02-01-96>, § 3-3

³ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-07-137>, kapittel 2

Læringsutbytte

I hvilken grad oppnår ph.d.-kandidatene programmets planlagte læringsutbytte?

Er ph.d.-programmets faglige innhold og oppbygging tilpasset læringsutbytte?

Hvordan henger læringsutbytte sammen med arbeids- og undervisningsformer og vurderingsordninger i opplæringsdelen?

Har fakultetet/instituttene tilstrekkelig tilgang på forskningsinfrastruktur slik at ph.d.-kandidatene oppnår læringsutbytte?

Ph.d.-kandidatene skal ved fullført grad ha oppnådd læringsutbytte som er beskrevet i ph.d.-utdanningen ved fakultetet⁴. Ved oppnådd ph.d.-grad ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet skal kandidaten kunne bidra til den internasjonale kunnskapsutviklingen, ha tilegnet seg analytiske ferdigheter og kunne dele sin faglige kunnskap på en forståelig og etisk måte. Spørsmålet vi skal ta stilling til her er om ph.d.-programmets innhold og oppbygging bidrar til at stipendiatene tilegner seg den kunnskapen, ferdighetene og formidlingsevnene som læringsutbyttet nevner.

Læringsutbyttet er felles for alle ph.d.-kandidatene ved fakultetet og oppnås gjennom å på en tilfredsstillende måte fullføre elementene som utgjør forskerutdanningen; godkjent opplæringsdel, godkjent avhandling, godkjent prøveforelesning og godkjent disputas. Gjennom arbeidet med avhandling, opplæringsdel, prøveforelesning og disputas møter kandidatene ulike arbeids- og undervisningsformer i tillegg til vurderingsformer. Alle elementene blir vurdert og godkjent opp mot læringsutbyttet av ulike instanser.

Avhandlingen er den største komponenten i ph.d.-utdanningen og utgjør omtrentlig 2,5 års arbeid. En fullført og godkjent avhandling betyr at kandidaten har oppnådd svært mange av momentene som inngår i læringsutbyttet. Etter innlevering av avhandling, evaluerer en sakkyndig bedømmelseskomite, bestående av to eksterne medlemmer og én intern komiteleder, avhandlingen. Veiledningen om bedømmelse, som komiteen forholder seg til, henger tett sammen med læringsutbyttet og er dermed det viktigste formelle dokumentet for å sikre at avhandlingene som godkjennes til disputas svarer til de kravene som er fremstilt i læringsutbyttet. For eksempel er det et krav for godkjent avhandling at kandidaten har den

⁴ Dokumentasjon til spørsmålene om læringsutbytte: [Ph.d.-forskriften](#), [programbeskrivelsen for ph.d.-programmet ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet](#), [Veiledning til bedømmelseskomite med krav til avhandlingen](#), [krav til prøveforelesningen og krav til disputasen](#), [Studieplan for opplæringsdelen](#), [VITSV900 emnebeskrivelse](#), [Større og felles forskningsinfrastruktur | Forskning | UiB](#)

kunnskapen som skal til for å utvikle ny kunnskap og nye teorier som gir et bidrag internasjonalt og at en har ervervet seg de metodiske ferdighetene som skal til for å gjennomføre studier innen dette feltet.

For å få et inntrykk av om avhandlingene holder et tilfredsstillende internasjonalt nivå ba vi om å få tilsendt tilfeldig utvalgte innstillinger skrevet av 15 sakkyndige komiteer. Det tilfeldige utvalget var trukket fra alle vurderte avhandlinger ved fakultetet de tre siste årene og var stratifisert ut fra et ønske om å dekke alle instituttene ved fakultetet. Arbeidene som ble plukket ut viste en stor spredning i tematikk og form. Noen avhandlinger bestod i stor grad av samarbeid og samforfatterskap, mens andre var monografier skrevet av stipendiater som gjennomførte egne feltarbeid. I tre av de 15 oppgavene som ble plukket hadde komiteen bedt om mindre omarbeidinger for å kunne godkjenne avhandlinger. Selv om de sakkyndige i sine innstillinger skal peke på både styrker og svakheter i avhandlingene, og at mange av vurderingene derfor er kritiske, er det tydelig at der er variasjon i kvaliteten på arbeidene som leveres. Det generelle inntrykket fra gjennomlesning av 15 innstillinger er at de som har gjennomgått sin forskerutdanning på SV-fakultetet holder et godt internasjonalt nivå, selv om avhandlingene til noen av kandidater utmerker seg i mer positiv retning enn andre. De sakkyndige komiteene var alle sammensatt av ankerjente profiler innen sitt felt, noe som styrker inntrykket av at avhandlingene har vært på et visst nivå for å passere.

Forskerutdanningen består også av en opplæringsdel. Opplæringsdelen består individuelle kursvalg innenfor teori og metode, deltakelse på konferanser, i tillegg til faglig formidling. Emnet VITSV900 *Vitenskapsteori og etikk i samfunnsvitenskap* er det eneste kurset som er obligatorisk for alle kandidatene. Instituttene og fakultetet sikrer at kravene til opplæringsdelen er fullført, og at læringsutbyttene knyttet til opplæringsdelen er møtt, før kandidaten leverer avhandlingen. Ph.d.-kandidatene oppfordres også ofte til å ta kurs ved andre institusjoner for nettverksbygging, for å styrke CV-en og for å ta kurs som er direkte relevante til eget forskningsprosjekt. Selv om der har vært en liten økning i tilbudet av kurs for ph.d.-kandidater på fakultetet de siste årene, må de fleste kandidater ta de fleste av kursene i opplæringsdelen ute. Utover emnet i vitenskapsteori er det ikke noen andre kurs som sikrer at de som uteksamineres har breddekunnskap utover de teorier og metoder som inngår i egen avhandling. Modellen ser ut til å være at breddekunnskap skal sikres ved opptak til programmet og at en på dette nivået først og fremst skal spesialisere seg innen sitt felt. Denne modellen for opplæringsdelen ble utviklet i en tid med hovedsakelig intern rekruttering til

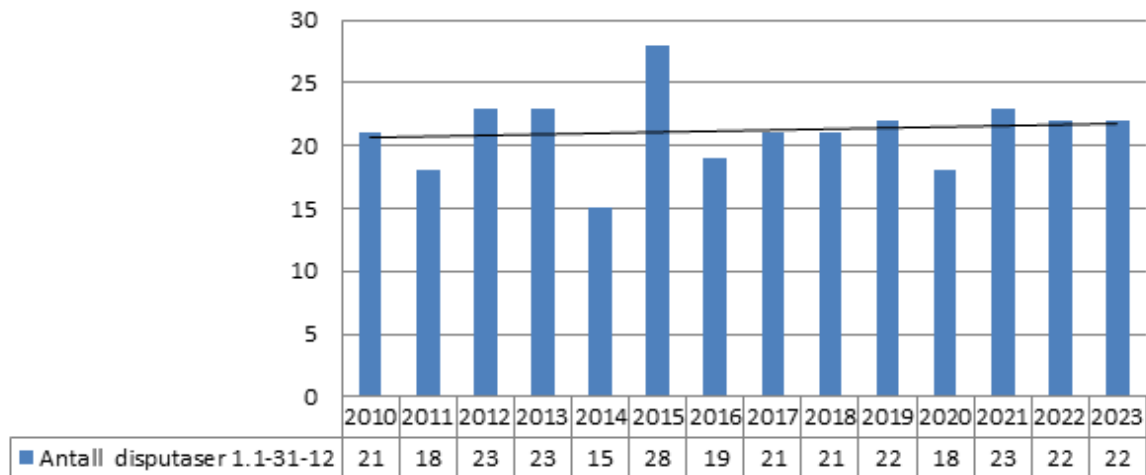
forskerutdanningen, og en ekstern komite kan gjerne vurdere om en bør tenke annerledes om dette nå når fakultetet rekrutterer bredere som følge av internasjonalisering og omlegging til mer spesialiserte BA- og MA-programmer.

Før graden tildeles må alle kandidater holde en prøveforelesning og disputere. Disse komponentene inngår dermed også i kandidatenes utvikling av læringsutbyttet. Det er den sakkyndige komitéen og fakultetets disputasleder som sammen vurderer om prøveforelesningen og disputasen er godkjent. Selv om denne delen også bidrar til å sikre at kandidaten har tilegnet seg nødvendig kunnskap og ferdigheter for å gjennomføre et forskningsarbeid av internasjonal standard, gir også disse to elementene en mulighet til å sjekke de mer generelle kompetansepunktene i læringsutbytte. Kandidaten må bestå prøveforelesningen for at en skal vise ferdighet til å formidle forskning utover sitt kjernefelt. På disputasen må kandidaten svare på etiske relevante problemstillinger og formidle hva som er kandidatens bidrag til forskningsfeltet. Ut fra vår gjennomlesning av innstillinger, virker det som om de sakkyndige har god kjennskap til ordninger om at eventuelle svakheter i en avhandling skal forsvares muntlig og ikke ved omarbeidinger av teksten i avhandlingen.

Tilstrekkelig tilgang på forskningsinfrastruktur er vesentlig for å lykkes i arbeidet med en ph.d.-grad og dermed oppnå læringsutbyttet. Alle kandidater som får opptak på fakultetets ph.d.-program får tildelt en IT-konto. IT-kontoen er nøkkelen for videre tilgang til alle bibliotekressurser. Kandidatene får anledning til å lagre og arkivere data i forbindelse med ph.d.-prosjektene sine. I tillegg har fakultetet flere forskningsinfrastrukturer som også kommer ph.d.-kandidatene ved fakultetet til gode, blant annet *Kjernefasilitet for digital samfunnsvitenskap* (DIGSSCORE), som koordinerer Norsk medborgerpanel, Norsk representantpanel, Norsk forvaltningspanel i tillegg til Medborgerlaben⁵. Infomedia har en infrastruktur som gir tilgang på forskning innen menneske-maskin interaksjon (Human-Computer Interaction, HCI) og stipendiater på fakultetet har også tilgang til en geodata-lab for prosessering av «big data».

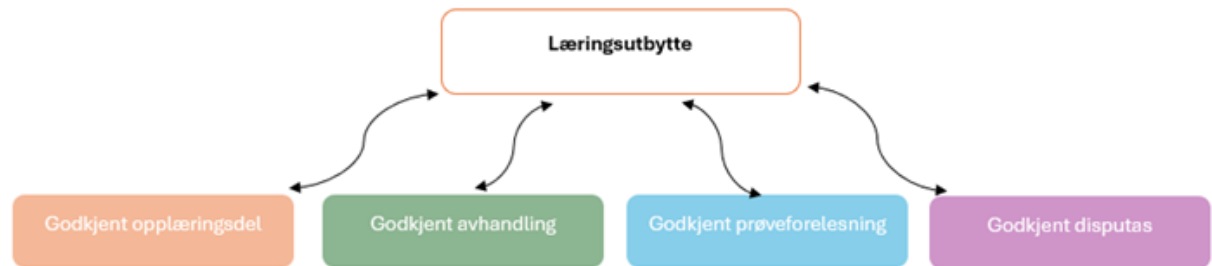
Vi vurderer at systemet for å sikre oppnådd læringsutbytte for alle våre kandidater er godt og at læringsutbyttet henger sammen med det faglige innholdet, arbeids- og undervisningsformer og vurderingsordninger.

⁵ <https://www.uib.no/en/digsscore>

6

Figur 1 viser at antall disputaser over tid ligger stabilt på i overkant av 20 hvert år

KUNNSKAP

Kandidaten

- kan levere vitenskapelige analyser av internasjonal standard innenfor sitt fagområde
- kan vurdere hensiktsmessigheten og anvendelsen av ulike metoder og prosesser i forskning og/eller vitenskapelige utviklingsprosjekter
- kan bidra til utvikling av ny kunnskap, nye teorier, metoder, fortolkninger og dokumentasjonsformer innenfor fagområdet
- behersker fagområdets vitenskapsteori og kan plassere egen forskning innen en større faglig og forskningsmessig sammenheng

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan formulere problemstillinger for, planlegge og gjennomføre forskning, i enkelte tilfeller også forskning som inkluderer vitenskapelig eller kunstnerisk utviklingsarbeid
- kan drive forskning, og eventuelt vitenskapelig eller kunstnerisk utviklingsarbeid, på et høyt internasjonalt nivå
- kan håndtere komplekse faglige spørsmål og utfordre etablert kunnskap og praksis på fagområdet
- kan gi tilbakemeldinger på andres arbeid innen eget fagområde
- behersker avanserte metodiske verktøy innen sitt fagområde
- kan relatere eget arbeid til en bredere vitenskapsteoretisk debatt
- kan analysere data på en original og selvstendig måte

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan identifisere nye relevante etiske problemstillinger og utøve sin forskning med faglig integritet
- kan styre komplekse faglige arbeidsoppgaver og prosjekter
- kan formidle forskning eller vitenskapelig eller kunstnerisk utviklingsarbeid gjennom anerkjente nasjonale og internasjonale kanaler
- kan delta i debatter innenfor fagområdet i nasjonale og internasjonale fora
- har forskningsbaserte faglige tilnærminger som kan bidra til nyskaping og innovasjon

Figur 2 viser noe forenklet hvilke elementer i forskerutdanningen som bidrar til å oppnå de ulike læringsutbyttene ved fullført ph.d.-grad

⁶ Rapport fra Felles studentsystem. Avlagte doktorgrader 01.01-31.12 aktuelt kalenderår

Faglig innhold

Er studietilbudet faglig oppdatert? Tilbyr fakultetet utdanning og forskning eller kunstnerisk utviklingsarbeid med en kvalitet og omfang som sikrer at ph.d.-programmet kan gjennomføres på høyt vitenskapelig eller kunstnerisk nivå og etter internasjonal standard?

Har institusjonen bredde i studietilbudet på lavere og høyere grads nivå innenfor området for ph.d.-programmet?

Utgjør området for ph.d.-programmet en vitenskapelig eller kunstnerisk helhet, og er det sammenheng mellom delene studiet er satt sammen av?

Har ph.d.-programmet tydelig relevans for videre arbeidsliv? Ph.d.-utdanningen skal kvalifisere kandidater for forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid av internasjonal standard og for annet arbeid i samfunnet hvor det stilles store krav til vitenskapelig innsikt og analytisk tenkning eller kunstnerisk innsikt og kompetanse, i samsvar med god akademisk skikk og forskningsetiske standarder, jf. § 2-1 i UiBs ph.d.-forskrifter.

Ph.d.-utdanningen består som nevnt av avhandlingen, opplæringsdelen og avsluttes med en prøveforelesning og disputas. Avhandlingen veiledes av fast vitenskapelig ansatte ved fakultetets institutter, som alle er aktive forskere, med førsteamanuensis- eller professorkompetanse. Dette sikrer at kandidaten får hjelp og veiledning fra en fagperson som er oppdatert på det aktuelle feltet og at arbeidet møter det høye vitenskapelige nivået som kreves etter internasjonal standard. Kandidatene våre er del av forskergrupper og andre faglige nettverk som også bidrar til å inkludere dem i et vitenskapelig fellesskap. For noen år siden ble det opprettet et Program for veiledningskompetanse som består av e-læringskurs i regelverk og rutiner samt et veilederforum for alle som veileder stipendiater på programmet. På enkelte institutt har de også egne veilederseminar. Deltakelse på programmet er frivillig og der er ingen sanksjoner ovenfor de som ikke ønsker å delta på programmet. I løpet av de siste årene er det også blitt mer vanlig med både midtveisevaluering og sluttgjennomlesning av kandidatene sitt arbeid. Alle stipendiater har også rett på minst 1 biveileder. Dette betyr at det er utviklet mange tiltak for å sikre kvaliteten i forskerutdanningen, men vi har ikke gjennomført en egen studie av hvor godt alle de ulike tiltakene ser ut til å fungere.

Når det gjelder innholdet i opplæringsdelen er det med unntak av kurset i vitenskapsteori og etikk ingen andre faste obligatoriske kurs, med unntak for kandidatene tilknyttet institutt for økonomi⁷. Dette sikrer at kandidatene kan velge kurs innenfor teori og metode som støtter opp

⁷https://www.uib.no/sites/www.uib.no/files/attachments/samarbeidsavtale_mellom_nhh_og_uib_om_opplaeringsdelen._kortversjon_til_nettsider.pdf

om prosjektet deres og er faglig oppdaterte og relevante. Kursene tas gjerne ved andre universitetet eller høyskoler, både i Norge, men også i utlandet. Et annet viktig element er konferansedeltaking, som også inngår i opplæringsdelen. Dette sikrer at man også møter det som rører seg i forskningsfeltet internasjonalt. Kursene som tilbys ved fakultetet på ph.d.-nivå, blir alle kvalitetssikret av programstyret for ph.d.-utdanningen ved fakultetet og evalueres også i etterkant. Vitenskapsteoriemnet er det eneste fellespunktet for alle stipendiater på programmet og noe mange har erfaringer fra. Det har vært en del kritikk av dette tilbudet og kurset har også gjennomgått flere endringer over tid. Vår anbefaling er at en ekstern komite ser på dette tilbudet og kommer med kommentarer.

Fakultetet har et bredt studietilbud på både lavere og høyere nivå innenfor området for ph.d.-utdanningen, altså samfunnsvitenskapelige fag. Per dags dato tilbyr fakultetet utdanning i 16 bachelor- og masterprogram, i tillegg til 3 integrerte masterstudier/profesjonsstudier⁸.

Når det kommer til helheten og sammenhengen mellom delene studiet er satt sammen av, er fleksibiliteten i programmet med på sikre nettopp sammenhengen. Opplæringsdelen sikrer at kandidatene, i samråd med veileder, kan velge nettopp den opplæringen innenfor metode og teori som bygger opp under og støtter prosjektet. Opplæringsdelen sikrer også bredde og faglig dybde.

Kandidatene som har fullført ph.d.-programmet ved fakultetet oppnår et læringsutbytte som har relevans for arbeidslivet, både i og utenfor academia. Alumnusundersøkelsen for ph.d.-kandidater, som UiB gjennomførte i 2023, viser at 52,5 % av fakultetets doktorer arbeider i UH-sektoren, 20 % i instituttsektoren, 2, 5 % i helse- og sosialsektoren, 10 % i annen offentlig og 15 % i privat sektor⁹. 60,5 % av fakultetets ph.d.-alumner svarer at utdanningen har vært svært relevant for deres nåværende stilling og 21,1 % svarer at den i stor grad er relevant for nåværende stilling¹⁰. Dette viser at utdanningen har tydelig relevans for arbeidslivet, både innenfor og utenfor UH-sektoren.

⁸ <https://www.uib.no/svf/studieprogram>

⁹ https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/ph.d.-alumnusundersokelsen_ved_uib_2023.pdf (s. 5)

¹⁰ https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/ph.d.-alumnusundersokelsen_ved_uib_2023.pdf (s. 9)

Fagmiljøet

Har programmet en tydelig faglig ledelse med et definert ansvar for kvalitetssikring og -utvikling av studiet?

Har ph.d.-programmet et fagmiljø med høy kompetanse innenfor utdanning og forskning som kan vise til dokumenterte forskningsresultater, inkludert publisering, på høyt internasjonalt nivå, og resultater fra samarbeid med andre fagmiljøer nasjonalt og internasjonalt?

Har fagmiljøet dybde og bredde innenfor alle vesentlige deler av ph.d.-programmet slik at ph.d.-kandidatene kan delta aktivt i ulike faglige relasjoner og få innføring i ulike perspektiver?

Har ph.d.-programmet et stabilt fagmiljø som består av tilstrekkelig antall⁴ ansatte med professor- og førsteamanuensiskompetanse innenfor hele bredden av studietilbudet?

Er minst 50 prosent av årsverkene tilknyttet studietilbudet utgjort av ansatte i hovedstilling ved institusjonen? Se Studietilsynsforskriftens § 2-3 (4) for fullstendige krav til fagmiljøet.

Har fakultetet tilstrekkelig kapasitet og rekrutteringspotensial for å ta opp, og over tid opprettholde et doktorgradsmiljø på minst 15 stipendiater? Se Studiekvalitetsforskriftens § 3-3 (6) for fullstendig krav til kapasitet og rekrutteringspotensial.

Universitetsstyret har det overordnede ansvaret for ph.d.-utdanningen ved Universitetet i Bergen og vedtar forskrift for graden. Universitetsstyret oppretter og nedlegger program for ph.d.-utdanningen ved det enkelte fakultet¹¹. En utfyllende oversikt over struktur, myndighet og kvalitetssikringsoppgaver for ph.d.-utdanningen ved UiB finnes også i eget dokument vedtatt av Universitetsstyret¹².

Ved Det samfunnsvitenskapelige fakultetet er det fakultetsstyret som vedtar reakkreditering av ph.d.-programmet. Fakultetet har et eget programstyre for ph.d.-utdanningen (PP-SV)¹³. Dette ledes av prodekan for forskning, og skal sikre at fakultetets forskerutdanningsprogram organiseres og gjennomføres med høy kvalitet. PP-SV er et rådgivende og saksforberedende organ i spørsmål som angår ph.d.-programmet, men har også mandat til å vedta faglige endringer i programmet, som tiltak for kvalitetsutvikling, endringer i opplæringsdelen,

¹¹ Jamfør [Forskrift for ph.d.-graden ved Universitetet i Bergen §3](#)

¹²https://www.uib.no/sites/www.uib.no/files/attachments/struktur_myndighet_kvalitetssikringsoppgaver_1.pdf

¹³ <https://www.uib.no/svf/126418/programstyret-phd-programmet>

endringer i Programbeskrivelsen og endringer i ressursrammen. På instituttnivå har man i tillegg en egen vitenskapelig ansatt med særlig ansvar for å følge opp ph.d.-kandidatene¹⁴.

Den faglige bredden og dybden i fagmiljøet blir ivaretatt på tvers av instituttene ved fakultetet. I hovedsak skrives en avhandling innenfor en av disiplinene som finnes på fakultetet. Med et par unntak er det ett institutt per disiplin. Hver av disiplinene har god bredde – med minst 12 vitenskapelig ansatte per disiplin (førsteamanuensis- eller professorkompetanse – se Figur 4). Det er også ulike fagfelt som ivaretas under de ulike disiplinene. Med syv disipliner fordelt på syv institutt (det er to statsvitenskapelige institutt og Infomedia har to disipliner), dekker fakultetet og ph.d.-utdanningen bredden av samfunnsvitenskapelige fag. I tillegg grenser noen disipliner opp mot andre fag (som for eksempel datavitenskap – computer science, og naturgeografi).

Når det gjelder hvorvidt fagmiljøet for ph.d.-programmet har høy kompetanse innenfor utdanning, forskning og kan vise til forskningsresultater og publisering på et høyt internasjonalt nivå, viser publiseringsstatistikken for fakultetet en gjennomgående høy publiseringsvirksomhet, også med tanke på publikasjoner med internasjonalt samforfatterskap.

Fakultetet har syv pågående ERC-prosjekter¹⁵, en rekke NFR-finansierte prosjekter¹⁶, et Senter for forskningsdrevet innovasjon¹⁷ i tillegg til flere forskningssentre¹⁸. Hvert av instituttene har flere forskergrupper som kandidatene inkluderes i og som viser bredden og ulike perspektiver i forskningen som foregår¹⁹.

Hovedveileder for kandidatene ved fakultetet er normalt ansatt ved instituttet kandidaten tilhører. Alle veilederne har doktorgrad eller tilsvarende kompetanse innen fagfeltet og er aktive forskere. Hovedregelen sier at alle kandidatene også skal ha en biveileder. Dette sikrer at kandidaten også kan faglig ekspertise og veiledning på felt som skulle ligge utenfor hovedveileders kompetanseområde.

¹⁴ Dette er rullerende verv.

¹⁵ <https://www.uib.no/svf/164779/erc-prosjekter>

¹⁶ <https://www.uib.no/svf/165825/forskning-st%C3%B8ttet-av-forskningsr%C3%A5det>

¹⁷ <https://www.uib.no/infomedia/126656/mediafutures-forskningssenter-ansvarlig-medieteknologi-og-innovasjon>

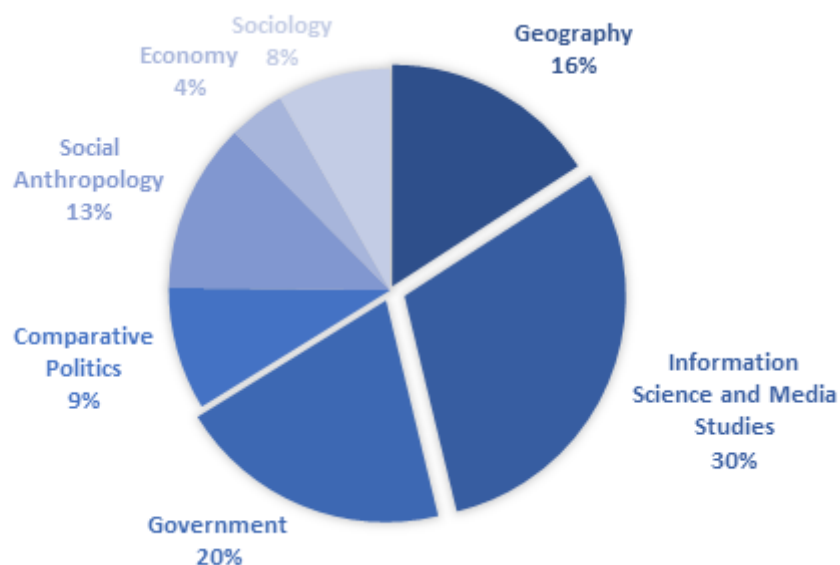
¹⁸ <https://www.uib.no/svf/164659/viktige-forskningstema-og-satsinger>

¹⁹ <https://www.uib.no/svf/37759/forskningsgrupper>

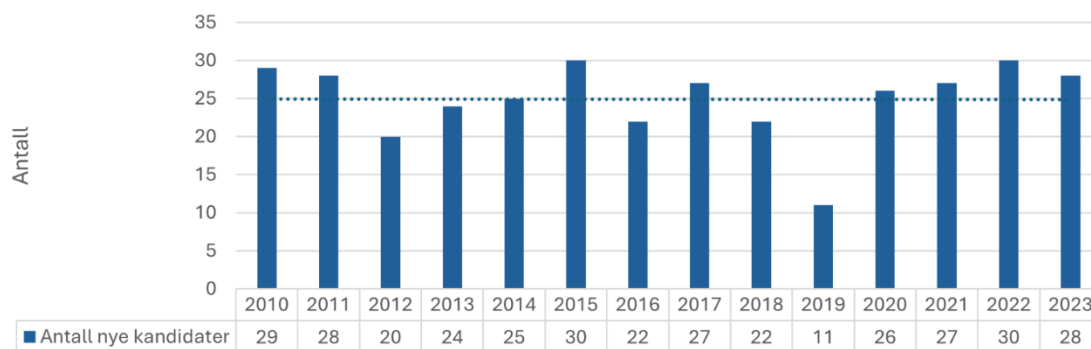
Når det gjelder antall ansatte med førsteamanuensis- og professorkompetanse ligger dette per september 2024 på rundt 145 ansatte, ikke medregnet bistillinger. Fakultetet har et totalt antall kandidater på i overkant av 140 kandidater, og har god veilederkapasitet. Det anses ikke som et problem å over tid opprettholde et doktorgradsmiljø på minst 15 stipendiater og man ser også gode og kvalifiserte søkertall til de utlyste stipendiatstillingene ved instituttene.

Figur 3 Viser publiseringsvirksomhet fra Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Figur 4 viser hvordan fakultetets 145 aktive kandidater fordeler seg på instituttene (tall fra 2023)

Figur 5 viser opptakstall av nye ph.d.-kandidater ved fakultetet fra 2010-2023

	Infomedia	Geografi	Politikk og forvaltning	Sampol	Sosial-antropologi	Økonomi	Sosiologisk
Professor	24	8	16	12	9	10	10
Første-amanuensis	14	6	11	7	6	10	2

Figur 6 viser ansatte i førsteamanuensis- og professorstillinger ved instituttene (ikke inkludert bistillinger)

Internasjonalisering

Har ph.d.-programmet ordninger for internasjonalisering og utveksling tilpasset programmets nivå, omfang og egenart?

Legges det til rette for at ph.d.-kandidatene kan delta på nasjonale og internasjonale fagkonferanser, seminarer, og reise på lengre utenlandsopphold?

Ph.d.-programmets opplæringsdel legger opp til at kandidatene skal delta på konferanser, gjerne både internasjonale og nasjonale. Driftsmidlene som kandidatene mottar, er også med på å sikre finansiering til denne typen deltakelse. Tall rapportert fra fremdriftsrapportene fra 2023 viser at 71% av kandidatene med aktiv finansiering har hatt ett eller flere innlegg på internasjonale konferanser foregående år. 36 % av kandidatene med aktiv finansiering hadde ett eller flere innlegg på nasjonale konferanser siste år.

For lengre utenlandsopphold ved en annen forskningsinstitusjon, har fakultetet også en egen stipendordning som støtter kandidatene som vil reise økonomisk²⁰. I tillegg kan kandidater som ønsker ekstra finansiell støtte til utenlandsopphold og konferansedeltaking, også søke Meltzermidler eller få støtte gjennom Erasmus+ for dette formålet.. Universitetet i Bergen har et eget Internasjonalt senter som bistår stipendiater og andre forskere som ønsker et lengre utenlandsopphold med praktisk informasjon²¹. Hvor kandidaten ender opp med å reise til, varierer ut fra hva som er hensiktsmessig for prosjektet. Denne beslutningen tas i samråd med veileder, som ofte gjør nytte av nettverket sitt når det kommer til utenlandsoppholdet.

²⁰ <https://www.uib.no/svf/39768/st%C3%B8tte-til-utenlandsopphold-ved-forskningsinstitusjon>

²¹ <https://www.uib.no/internasjonalt/158199/er-du-phd-kandidat-som-skal-p%C3%A5-utenlandsopphold>

Konklusjon

Egenevalueringen viser tydelig at ph.d.-utdanning ved SV-fakultetet møter kravene fra både Studiekvalitetsforskriften og Studietilsynsforskriften. Bildet av forskerutdanningen er at den er velfungerende og godt organisert. Det er selvsagt rom for forbedringer og vi har spesifisert noen punkter i mandatet til den eksterne komiteen som kan se nærmere på disse og hvordan det kan følges opp av fakultetet.

**EKSTERN EVALUERING AV
PH.D.-PROGRAMMET VED
DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET,
UNIVERSITETET I BERGEN**

1. INTRODUKSJON

Kvalitetssystemet for ph.d.-utdanningen ved Universitetet i Bergen fastslår at ph.d.-programmene ved universitetet skal evalueres hvert sjette år. Det samfunnsvitenskapelige fakultet ved UIB etablerte sitt eget ph.d.-program i 2019, og i år gjennomføres den første eksterne evalueringen av fakultetets ph.d.-program. Fakultetet utarbeidet en tre trinn-plan for gjennomføring av programevalueringen: fakultetets forberedelser med en intern evaluering, evaluering gjennomført av en ekstern komité, og til sist oppfølging av komiteens rapport. Dette er den andre delen av evalueringsprosessen – evaluering av ph.d.-programmet av den eksterne komiteen.

Den eksterne evalueringskomiteen som har gjennomført evalueringen har bestått av forsker I Dag Arne Christensen (NORCE), professor Stig-Erik Jakobsen (HVL), stipendiat Sofie Skovfoged Gregersen (UIB) og ph.d.-koordinator Elina Troschenko (UIB), som har fungert som sekretær for komiteen.

Mandatet som ble utarbeidet av den interne komiteen foreslo at den eksterne komiteen retter søkelys mot følgende aspekter ved ph.d.-utdanningen ved fakultetet:

- **Opplæringsdel:** Hvordan fungerer opplæringsdelen? Bør fakultetet tilby flere kurs? Hvilken type kurs bør dette i så fall være?
- **Avhandling:** Har fakultetet tydelige kvalitets-, formelle- og sjangerkrav knyttet til de ulike avhandlingstypene?
- **Bedømmelse:** Hvilke kriterier bruker komiteen ved bedømmelse? Bruker komiteen nivåbeskrivelsen i ph.d.-forskriften om avhandlingen og læringsutbyttebeskrivelsen som finnes i programbeskrivelsen? Hvordan blir paragrafen om mindre omarbeidinger praktisert? Er retningslinjene her klare?

Komiteen har hatt i alt fire møter. Komiteen foretok i april 2025 et gruppeintervju med ph.d.-kandidater fra samtlige 7 institutter ved fakultetet. Komiteen har innhentet både interne og eksterne rapporter av betydning for komiteens arbeid. Det gjelder blant annet den interne evalueringsrapporten, instituttenes ph.d.-utdanningsmeldinger, fakultetets årlige ph.d.-utdanningsmeldinger, ph.d.-programstyrets årsrapporter, ph.d.-emneevalueringer, samt bedømmelseskomiteenes rapporter om innleverte ph.d.-avhandlinger. Komiteen har også innhentet den eksterne evalueringsrapporten til Det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo. I tillegg har komiteen også sett på annet relevant dokumentasjon som ph.d.-forskriften ved UIB og ph.d.-programbeskrivelsen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, UIB. Gitt de resursene komiteen har hatt til rådighet har det ikke vært mulig å intervju representanter for ph.d.-programstyre, andre representanter for ledelsen ved fakultet/instituttene, ph.d. veiledere, kursundervisere eller andre faglige ansatte ved de respektive instituttene. Komiteens vurderinger må ses i forhold til disse begrensningene.

Den interne evalueringskomiteens vurdering er at forskerutdanning ved fakultetet er «velfungerende og godt organisert». I vår rapport beskriver vi først kjerneelementene i de forskjellige delene av ph.d. programmet, før vi adresser mandatene og andre relevante forhold.

2. OVERSIKT OVER PH.D.-PROGRAMMET VED DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET

Ph.d.-programmet er regulert av Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) på UIB-nivå og ph.d.-programbeskrivelsen på fakultetsnivå. Ph.d.-utdanningen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet kvalifiserer kandidater til forskningsvirksomhet og annet arbeid i samfunnet hvor det stilles store krav til vitenskapelig innsikt og analytisk tenkning. Utdanningen omfatter et selvstendig forskningsarbeid i form av en vitenskapelig avhandling av internasjonal standard på høyt faglig nivå. Gjennom ph.d.-løpet skal kandidater gjennomføre en opplæringsdel i vitenskapsteori, faglig teori og metode som gir dybde og bredde i eget fag. Ph.d.-utdanningen inkluderer også trening i formidling av vitenskapelig arbeid overfor fagfeller, studenter og allmennheten. Programmet har en normert tidsramme på 3 årsverk.

Fakultetets ph.d.-program er internasjonalt orientert og rekrutterer ph.d.-kandidater fra hele verden. Fakultetet har ca 145 aktive ph.d.-kandidater. Alle ph.d.-kandidater er tilknyttet et av instituttene ved fakultetet, som representerer forskjellige fagmiljøer – økonomi, sosiologi, informasjons- og medievitenskap, geografi, sosialantropologi, sammenlignende politikk og politikk og forvaltning. Det er store forskjeller på antall kandidater ved hvert institutt. For eksempel har Institutt for økonomi 4 kandidater, mens Institutt for Informasjons- og medievitenskap har 33 kandidater. Det er også store forskjeller mellom arbeidsforholdene til kandidatene. Noen er ansatte ved UiB med universitetsstipend, andre har ansettelsesforhold knyttet til eksternt finansierte prosjekter, og andre er eksternt ansatte. Gjennomføringstall seks år etter opptak viser at 66% av kandidater tatt opp i ph.d.-programmet ved fakultetet i perioden 2012-2018 har fullført utdanningsløpet. Det er store ulikheter mellom instituttene når det gjelder gjennomføringstall (fra 36% til 95%)¹.

Fakultetet har etablert flere mekanismer for å støtte kandidater gjennom ph.d.-løpet og kvalitetssikre ph.d.-arbeidet, inkludert fremdriftsrapportering, medarbeidersamtaler og midtveisevaluering. Fremdriftsrapportering og midtveisevaluering er spesielt viktige tiltak som følger opp kandidatenes progresjon og gir mulighet til å iverksette nødvendige tiltak der det er nødvendig. Ved fremdriftsrapportering leverer kandidater og hovedveileder årlige rapporter om forskerutdanningens fremdrift, noe som hjelper med å følge på kandidatens progresjon og avdekke eventuelle utfordringer. Midtveisevaluering gjennomføres midt i doktorgradsløpet, og senest ett år før planlagt innlevering av avhandlingen. Denne ordningen har som hovedformål å hjelpe ph.d.-kandidaten ved å identifisere risikofaktorer i ph.d.-arbeidet, utarbeide en oppfølgingsplan for kandidater med forsinket progresjon, samt gi innspill som kan øke kvaliteten i arbeidet. Komitéens generelle vurdering er at ph.d.-programmet er hensiktsmessig organisert og legger godt til rette for progresjon i selve doktorgradsløpet. Det er selvsagt stor variasjon instituttene imellom med hensyn til tiltak som har til hensikt å sikre god kvalitet i forskerutdanningen. Den interne evalueringsrapporten peker på at det ikke er «gjennomført en egen studie av hvor godt de ulike tiltakene ser ut til å fungere». Vår vurdering er at det vil være fruktbart å etablere systemer som sikrer at man i etterkant er i stand til å vurdere om nye tiltak fungerer hensiktsmessige eller ikke.

¹ Ph.d.-utdanningsmelding 2024. Det samfunnsvitenskapelige fakultet, UIB.

3. OPPLÆRINGSDELEN

I denne delen ser komiteen nærmere på følgende spørsmål: Hvordan fungerer opplæringsdelen? Bør fakultetet tilby flere kurs? Hvilken type kurs bør dette i så fall være?

Opplæringsdelen i ph.d.-utdanningen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet skal inneholde aktiviteter tilsvarende minst 30 studiepoeng, eller et halvt årsverk². Forskerutdanningen kvalifiserer kandidater til forskningsvirksomhet og annet arbeid som krever stor vitenskapelig innsikt. Gjennom opplæringsdelen skal ph.d.-kandidaten gjennomføre videregående opplæring i faglig kontekst, metode og teori, som gir støtte til avhandlingsarbeidet og sikrer faglig dybde og bredde. Kandidaten skal også få trening i formidling av forskningsresultater til fagfeller, studenter og allmennheten. Det anbefales at opplæringsdelen gjennomføres i første del av forskerutdanningen.

Opplæringsdelen består av følgende obligatoriske komponenter:

- **Vitenskapsteori og etikk:** 7,5-10 studiepoeng. Alle kandidater skal gjennomføre fakultetets felleskurs som holdes av Senter for vitenskapsteori ved UiB³.
- **Metode og faglig teori:** Minst 5 studiepoeng innenfor henholdsvis metode og faglig teori. Kandidaten anbefales å ta kurs som er relevante for avhandlingen, men kan også ta kurs som utvikler generell metodisk og teoretisk kompetanse. Kursene skal planlegges i samråd med veileder.
- **Faglig formidling:** 3-5 studiepoeng. Skal inneholde en kombinasjon av aktiviteter som deltakelse i internasjonale og nasjonale konferanser med fremleggelse, original student undervisning, populærvitenskapelige skriftlig artikkel/kronikk/intervju innen eget fagfelt eller faglig artikkel.

Opplæringsdelen legger grunnlaget for ph.d.-forløpet til kandidatene, og dermed for den samtlende faglige kvaliteten ved utdanningen. Fungerer opplæringsdelen godt så er det god grunn til å forvente at sluttresultatet også blir godt.

3.1. Kurs i Vitenskapsteori og etikk i samfunnsvitenskap

Samtlige kandidater er forpliktet til å gjennomføre felleskurs i vitenskapsteori og etikk ved Senter for vitenskapsteori, UIB. Formålet med kurset er "å bygge kandidatens kompetanse i å reflektere kritisk over sin egen disiplins epistemiske og konseptuelle grunnlag, forutsetninger, teorier, forklaringsmåter, modeller, metodologier og empiriske strategier". Det skal også bidra til at kandidatene lærer å reflektere over de etiske dimensjonene ved samfunnsvitenskapelig forskning.⁴

Vitenskapsteori og etikk er det mest omfattende kurset i opplæringsdelen og det eneste som er felles for alle fakultetets kandidater. På grunn av kursets sentrale rolle, er det ekstra viktig å sikre

² For kandidater ved Institutt for økonomi består opplæringsdelen av 60 studiepoeng.

³ Kandidater ved Institutt for økonomi har mulighet til å ta et tilsvarende emne ved NHH som gir 7.5 studiepoeng.

⁴ [VITSV900 Philosophy of Social Science and Ethics | Centre for the Study of the Sciences and the Humanities | UiB](#)

høy kvalitet på dette kurset. Komiteen registrerer at det er en del negative tilbakemeldinger på kurset. Det kommer frem kritikk både i tidligere evaluering, i flere av instituttenes utdanningsmeldinger, og i gruppeintervjuet som komiteen gjennomførte med kandidatene. I den interne evaluering pekes det også på at det har vært misnøye med tilbudet, og de ber den eksterne komiteen vurdere tilbudet og komme med kommentarer.

Vår vurdering er at kritikken ser ut til å omfatte både det faglige innholdet i kurset, og måten det organiseres på (som undervisningsformer, sluttseminar osv.). Både en del kandidater og enkelte institutter ser ut til å oppfatte kurset som et nødvendig «hinder» på veien, og kurset ser i begrenset grad ut til å gi direkte bidrag til kandidatenes arbeid med selve avhandlingen. Komiteen har ikke forutsetninger for å vurdere det samlede faglige innholdet i kurset, men inntrykket er at det er behov en systematisk gjennomgang.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo har fra 2020 gjennomført separate kurs i forskningsetikk og filosofi. Denne oppdeling reflekter at verdier, prinsipper og normer som regulerer det å drive forskning er blitt et stadig viktigere tema.⁵ Likevel er det fremdeles misnøye også i Oslo, spesielt med kurset i filosofi. Den eksterne evalueringskomiteen ved UIO peker på at det er utfordrende å gjennomføre et enhetlig kurs gitt forskjellen instituttene imellom, og at det krever arbeid i mindre grupper og ikke minst at de enkelte instituttene i større grad utvikler et faglig eierskapsforhold til kurset.⁶ Dette er vurderinger vi deler. Økt internasjonal rekruttering av kandidater har også bidratt til en større bredde i kandidatenes faglige bakgrunn, noe som også utgjør en utfordring med hensyn til det å lage et tilbud som 'treffer' alle.

3.2. Øvrige kurs

Øvrige ph.d.-kurs ved fakultetet organiseres av og gjennomføres ved instituttene. Hvert år tilbyr fakultetet mellom 7-12 forskjellige ph.d.-kurs som dekker ulike kvantitative og kvalitative metoder, teorier og faglige tematikker⁷. Enkelte av disse kursene tilbys med jevne mellomrom. Utvikling og gjennomføring av nye ph.d.-kurs er ofte knyttet til eksternt finansierte forskningsprosjekter eller samarbeid som fagmiljøene ved instituttene har med nordiske og internasjonale nettverk. Kursene er som oftest også åpne til ph.d.-kandidater fra andre institusjoner og dermed tilbys ikke bare faglig fordypning, men også nettverks muligheter for interne ph.d.-kandidater.

En gjennomgang av kurstilbudet ved fakultetet, utvalg av emneevalueringer og gruppeintervjuet med kandidater der opplæringsdelen var bredt diskutert var blant de viktigste materialene som ga grunnlag for komiteens innsikt i opplæringsdelen. Den interne evalueringsrapporten peker på at kursvirksomheten i opplæringsdelen gjør at kandidatene (gjærne i diskusjon med veileder) kan velge kurs som bygger direkte opp under arbeidet med selve avhandlingen. Opplæringsdelen er svært fleksibel sett fra kandidatenes ståsted, og gir dem stor frihet. Kandidatene tar gjerne eksterne kurs og deltar på konferanser (i Norge eller utenlands) noe som både bidrar til å utvide kandidatenes kontaktnettverk og til å sikre faglig påfyll. Vårt inntrykk er at kandidatene setter stor pris på friheten i opplæringsdelen. Kandidatene har ikke sterke ønsker om flere kurs på

⁵ Blant annet må alle som søker Forskningsrådet om prosjektmidler nå redegjøre for etiske problemstillinger i prosjektet og hvordan disse håndteres. Se:

<https://www.forskningsradet.no/forskningspolitikk-strategi/forskningsetiske-krav/>

⁶ <https://www.sv.uio.no/forskning/phd/kvalitetssystemet/dokumenter/evaluation-report-external-panel-16.12.2022.pdf>

⁷ [Kurs og seminarer ved SV-fakultetet | Det samfunnsvitenskapelige fakultet | UiB](#)

fakultetsnivå, samtidig som tilbud om flere kurs ved UIB var ønskelig. Deltakelse på eksterne kurs og konferanser er viktig for den faglige utviklingen, men samtidig har prisstigningen økt kostnadene knyttet til ekstern kurs- og konferansedeltakelse. Det er følgelig god grunn til å justere kandidatenes tilgjengelige driftsmidler i takt med prisstigningen.

Komiteen anbefaler:

- At instituttene involveres mer i utviklingen av det faglige innhold i Vitenskaps og etikk kurset, slik at det i større grad oppfattes som relevant for kandidatene innenfor de ulike fagdisiplinene.
- At det vurderes ulike grep som kan koble instituttene tettere også på gjennomføringen av Vitenskaps og etikk kurset (eksempelvis at faglige representanter for instituttene inviteres til å presenteres spesifikke vitenskapsteoretiske utfordringer innenfor sin disiplin).
- At praktisk gjennomføring av Vitenskaps og etikk kurset vurderes nøye med henblikk på å sikre best mulig læringsutbytte.
- At det vurderes hvordan man kan styrke modulen som omfatter forskningsetikk i Vitenskaps og etikk kurset siden dette er en tematikk med høy og stigende relevans.
- At fleksibiliteten i tilbudet av øvrige kurs opprettholdes og at det vurderes om det er hensiktsmessig å øke kurstilbudet på de enkelte instituttene.
- At fakultet ser på mulighetene for å øke kandidatenes driftsmidler i takt med prisstigningen.

4. PH.D.-AVHANDLING

I denne delen ser komiteen nærmere på følgende spørsmål: Har fakultetet tydelige kvalitets-, formelle- og sjangerkrav knyttet til de ulike avhandlingstypene?

Arbeidet med avhandlingen utgjør hoveddelen av forskerutdanningen, normalt 2,5 år av den normerte studietiden på 3 år. Den skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid av internasjonal standard og på høyt faglig nivå, med klare problemformuleringer, presise begreper, metodisk, forskningsetisk, teoretisk og empirisk grunnlag, dokumentasjon og framstillingsform. Avhandlingen skal kunne bidra til å utvikle ny faglig kunnskap. Den kan leveres som ett større samlet arbeid (monografi) eller som en samling av flere mindre vitenskapelige arbeider (artikkelbasert avhandling).

Monografi: Resultatene presentert i monografien skal ha en kvalitet som gjør at de kan publiseres i omarbeidet form. En monografi skal etterstrebe å ha et tydelig fokus og en avgrensning. Den skal gi en klar fremstilling av problemstilling, teoribruk, metoder, prosedyrer for datainnsamling og analyse. Avhandlingens plassering og bidrag i forhold til fagfeltets forskning bør komme tydelig frem. En monografi skal normalt ikke overstige 300 sider.

Artikkelbasert avhandling: En artikkelbasert avhandling består av en innramming (kappe/synopsis) og en samling artikler. Innrammingen skal normalt være mellom 20 og 80 sider og gjør nærmere rede for helheten i avhandlingen. Den skal sammenstille de problemstillinger og konklusjoner som legges fram i artiklene i et helhetlig perspektiv, og på den måten dokumentere

sammenhengen i avhandlingen. Innrammingen bør vise avhandlingens plassering i forhold til fagfeltets forskning, hva dens bidrag til feltet er, studiens større teoretiske rammeverk og en grundig metodologisk utledning. En avhandling skal i tillegg til innrammingen, bestå av minst tre artikler eller artikkelmanuskript av vanlig omfang med kandidaten som ene- eller hovedforfatter. Dersom denne forutsetningen ikke oppfylles, skal antall artikler økes. Antall artikler angitt er veiledende, og det samlede omfanget av artikkeldelen av avhandlingen må vurderes ut ifra den empiriske og teoretiske kompleksiteten. Artiklene skal ha et faglig nivå som tilsier at den vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur.

Nivåkrav: En norsk doktorgrad er en sertifisering av forskerkompetanse på tredjesyklus-nivå i henhold til det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning. Ph.d.-avhandlingen skal være et selvstendig arbeid på et høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, begrepsmessig presisering, metodisk, forskningsetisk, teoretisk og empirisk grunnlag, dokumentasjon og framstillingsform. Det er viktig at det blir vurdert om materialet og metodene er tjenlige for de spørsmål som reises i avhandlingen, og om argumentene og konklusjonene som fremføres, er holdbare. Avhandlingen skal kunne utvikle ny faglig kunnskap og ha et faglig nivå som tilsier at forskningen vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur.

I tillegg til UIBs forskrift for ph.d.-grad er fakultetets sjangerkrav, formelle krav og kvalitetskrav til en ph.d.-avhandling beskrevet i to ulike dokumenter: Programbeskrivelse for ph.d.-programmet⁸ og Veiledning om bedømmelse av ph.d.-grader ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet⁹. De to tekstene har stor grad av likhet, men noen mindre forskjeller forekommer. Eksempelvis står det i programbeskrivelsen spesifisert at dersom kandidaten ikke er førsteforfatter på tre artikler skal antall artikler økes. En slik spesifisering er ikke inkludert i veiledning om bedømmelse. Vi antar at Programbeskrivelse for ph.d.-programmet har ph.d.-kandidatene og deres veiledere som primær målgruppe, mens veiledningen er rettet mot evalueringskomiteen. Samtidig vil begge gruppene ha tilgang til de to tekstene og da er det hensiktsmessig med størst mulig grad av tekstlikhet.

Gjennomgående framstår krav for ph.d.-avhandlingen som rimelig klare og som lett tilgjengelige for ph.d.-kandidatene. Samtidig er det også en del variasjoner mellom de ulike fagdisiplinene ved fakultetet, noe som også reflekteres i den store spennvidden i hva som er anbefalt lengde for innrammingen eller kappen i en artikkelbasert avhandling (20 til 80 sider). Vår vurdering er også at forskjellen mellom en monografi og en artikkelbasert avhandling tydelig framgår av retningslinjene. Vi vil også anta at valget mellom monografi og en artikkelbasert avhandling i stor grad er koblet til hva som er tradisjonen innenfor de ulike disiplinene, men vi ønsker også å understreke viktigheten av at kandidatene får muligheten til å gjøre selvstendige valg rundt formatet av avhandlingen og at de oppmuntres til å velge en sjanger de føler seg komfortable med.

Med hensyn til kvalitet så understrekes det i programbeskrivelsen at avhandlingen skal være «...et selvstendig vitenskapelig arbeid av internasjonal standard og på et høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, begrepsmessig presisering, metodisk, forskningsetisk, teoretisk og empirisk grunnlag, dokumentasjon og framstillingsform.» Og at den skal «... kunne bidra til å utvikle ny faglig kunnskap». Videre heter det at «avhandlingen skal ha et faglig nivå som tilsier at den vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur. Artikler skal ha et nivå tilsvarende det som kreves for publisering i anerkjente kanaler med fagfellevurdering. Resultatene

⁸ <https://www.uib.no/svf/128646/programbeskrivelse-phd-programmet#struktur-og-innhold-i-programmet>

⁹ [Veiledning om bedømmelse av ph.d.-grader ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Bergen | Det samfunnsvitenskapelige fakultet | UiB](#)

presentert i monografien skal ha en kvalitet som gjør at de kan publiseres i omarbeidet form»¹⁰. Arbeidene skal altså være på et nivå som tilsier at de skal kunne publiseres i 'anerkjente kanaler'. Spørsmålet blir naturligvis hva som er 'anerkjente kanaler', og særlig i en situasjon der økningen i antall publiseringskanaler internasjonalt er tilnærmelsesvis eksponentiell. Det er også i stor grad introdusert publiseringskanaler for vitenskapelige arbeider hvor kvantitet, og omløpshastighet synes viktigere enn kvalitet. I et landskap som er under endring kan det følgelig være utfordrende å definere hva som er anerkjente publiseringskanaler og hva som ikke er det. Slik det nå er formulert blir det i stor grad opp til den enkelt evalueringskomite å fastslå om arbeidene kan eller har blitt publisert i 'anerkjente kanaler'. Fakultetet bør vurdere om det er mulig å ytterligere spesifisere hva som er 'anerkjente kanaler' for å sikre en mest mulig lik praksis i programmet. En mulighet kan være å knytte 'anerkjente kanaler' opp mot UHR sine krav og kriterier.

Komiteen anbefaler:

- Ha en gjennomgang av de to eksisterende fakultetsdokumentene (programbeskrivelsen og veiledning om bedømming) som beskriver ph.d.-avhandlingens sjangerkrav, formelle krav og kvalitetskrav for å sikre at det ikke forekommer forskjeller som kan bidra til uklarheter rundt disse kravene.
- Sikre at kandidatene står fritt ved valg av avhandlingstype.
- Vurdere mulighetene for å spesifisere hva som regnes som anerkjente publiseringskanaler.

5. BEDØMMELSE

I denne delen ser komiteen nærmere på følgende spørsmål: Hvilke kriterier bruker komiteen ved bedømmelse? Bruker komiteen nivåbeskrivelsen i ph.d.-forskriften om avhandlingen og læringsutbyttebeskrivelsen som finnes i programbeskrivelsen? Hvordan blir paragrafen om mindre omarbeidinger praktisert? Er retningslinjene her klare?

Etter ferdigstillelse av arbeidet, søker kandidaten fakultetet om vurdering av ph.d.-avhandlingen. Fakultetet oppnevner en sakkyndig komité bestående av tre medlemmer. Denne komiteen skal vurdere avhandlingen og avgi en skriftlig og begrunnet innstilling til fakultetet om hvorvidt den anses verdig til å bli forsvart for doktorgraden. Evalueringskomiteen vurderer om ph.d.-avhandlingen er et selvstendig arbeid av tilstrekkelig høy nok kvalitet til at det kan forsvares i en offentlig disputas. Dersom avhandlingen godkjennes for disputas, må også prøveforelesningen og disputasen godkjennes av komiteen før doktoranden får tildelt ph.d.-graden.

Ifølge retningslinjene for bedømmelseskomiteens arbeid skal komitéen utarbeide en begrunnet og samlet innstilling, eventuelt vedlagt individuelle uttalelser. Innstillingen skal inneholde omtale av avhandlingens vitenskapelige betydning og dens mest sentrale momenter når det gjelder teori, hypoteser, materiale, metoder og funn, vurdering og avveining av avhandlingens sterke og svake sider, konklusjon, dvs. hvorvidt komiteen finner avhandlingen verdig til å forsvares offentlig i

¹⁰ [Programbeskrivelse for ph.d.-programmet](#) | [Det samfunnsvitenskapelige fakultet](#) | UiB

disputas. Komitéens vurdering kan munne ut i tre mulige anbefalinger: positiv innstilling, mindre omarbeiding og underkjenning ¹¹.

For å vurdere hva som vektlegges i bedømmelseskomiteens arbeid har vi sett nærmere på et tilfeldig utvalg av rapporter fra disse komiteene. Totalt har evalueringskomiteen vurdert rapporter knyttet til 14 kandidater (to fra hvert institutt). For 12 av kandidatene var det en positiv innstilling. For de 2 siste var konklusjonene 'mindre omarbeiding'. I de tilfellene har vi også sett på rapportene som har vurdert den omarbeidede versjonen av avhandlingen. I begge disse tilfellene fikk den omarbeidede versjonen en positiv innstilling.

Gjennomgående er vår vurdering at både nivåkravene og kravene knyttes til læringsutbytte langt på vei reflekteres i rapportene. Når det gjelder læringsutbytte så har vi i vår gjennomgang i første rekke fokusert på kunnskapsmålene. Vi ser her at særlig de tre første kunnskapsmålene (Kan levere vitenskapelige analyser av internasjonal standard innenfor sitt fagområde; Kan vurdere hensiktsmessigheten og anvendelsen av ulike metoder og prosesser i forskning og/eller vitenskapelige utviklingsprosjekter; Kan bidra til utvikling av ny kunnskap, nye teorier, metoder, fortolkninger og dokumentasjonsformer innenfor fagområdet) vektlegges i rapportene. Det at avhandlingsarbeidet bidrar til ny kunnskap, at den holder et internasjonalt nivå og at den tilfredsstillende kravene innenfor fagområde knyttet til metodebruk, teorianvendelse og analyse er noe som i sterk grad vektlegges. Det fjerde kunnskapsmålet handler om at kandidaten «behersker fagområdet vitenskapsteori og kan plassere egen forskning inn i en større faglig og forskningsmessig sammenheng». Denne vitenskapsteoretiske dimensjonen blir i betydelig mindre grad omtalt i rapportene. Dette kan blant annet forklares med at tematikken kun i begrenset grad vektlegges i selve avhandlingsarbeidet, men det kan også indikere at dette er noe som komiteene i utgangspunktet tillegger mindre betydning. Når det gjelder det å plassere forskningen inn i en større faglig og forskningsmessig sammenheng er dette noe som vies mer oppmerksomhet i rapportene, og eksempelvis blir flere av kandidatene kritisert for at de bare i begrenset grad evner å sette arbeidet sitt inn i en større sammenheng.

Når det gjelder rapportenes form så varierer de mye i omfang (fra 4 til 12 sider). Det er også stor grad av variasjon i struktur og oppbygging. I fakultetets retningslinjer framgår det hva en slik rapport skal inneholde, men retningslinjene er ikke spesifikke med hensyn til hvordan rapporten skal bygges opp (struktur).

Som nevnt ovenfor var konklusjonene på to av rapportene 'mindre omarbeiding'. Ifølge retningslinjene innebærer dette at «avhandlingen blir vurdert til å ha noen substansielle mangler som må korrigeres før den kan forsvares i disputas. Komitéen vurderer det slik at avhandlingen vil kunne bringes opp på et tilfredsstillende nivå med en mindre omarbeiding. Denne omarbeidingen kan ikke være mer omfattende enn at kandidaten vil klare det innen 3 måneder. Komitéen skal i slike tilfeller gi skriftlige og konkrete føringer på hvilke deler av avhandlingen som må bearbeides og mer konkret hva som må til for å løfte den til et tilfredsstillende nivå»¹². I de to aktuelle rapportene påpekes det en del mangler ved avhandlingene og rapportene gir også konkrete innspill til hvordan disse manglene kan håndteres og utbedres. Slik sett er rapportene i tråd med retningslinjene. Vi vil imidlertid understreke at vi kun har sett på disse to eksemplene på mindre omarbeiding. Vi har ikke informasjon om i hvilken grad disse rapportene er representative for

¹¹ <https://www.uib.no/svf/128651/veiledning-om-bed%C3%B8mmelse-av-phd-grader-ved-det-samfunnsvitenskapelige-fakultet#del-1-bed-mmelseskomit-ens-vurdering-av-avhandlingen>

¹² [Veiledning om bedømmelse av ph.d.-grader ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Bergen | Det samfunnsvitenskapelige fakultet | UiB](#)

hvordan paragrafen om omarbeidelse praktiseres. Følelig kan vi bare i begrenset grad gi svar på spørsmålet om hvordan paragrafen om mindre omarbeidinger praktiseres. Samtidig har antall underkjenninger¹³ gått ned etter innføringen av mindre omarbeiding, noe som indikerer at mindre omarbeiding har vært et vellykket tiltak mot underkjenninger.

Med hensyn til hvor klare retningslinjene for omarbeiding er så er det vanskelig å gi noe veldig presist svar også på dette. Spørsmålet er blant annet i hvilke grad kritiske merknader til en avhandling, som alltid vil være til stede i større eller mindre grad, er av en slik art at de kan inngå i de faglige diskusjonene mellom opponent og kandidat på disputasen, eller om de krever at avhandlingen omarbeides. Her er det ikke noe absolutte og klart skille, og ulike komiteer vil kunne gjøre ulike vurderinger. Et krav om omarbeiding innebærer et betydelig merarbeid for kandidaten, noe som også det er viktig at man er bevisst på når man vurderer om de kritiske merknadene er av en slik art at det er påkrevd med en omarbeidelse. Når det gjelder de spesifikke formuleringene i retningslinjene, brukes både uttrykkene 'substansielle mangler' og 'mindre omarbeiding'. Begrepene kan imidlertid oppfattes som motstridende – kan man for eksempel rette opp substansielle mangler med en mindre omarbeiding? Slik uklar ordlyd gjør retningslinjene mindre presise enn ønskelig.

Komiteen anbefaler:

- Vurder om det er hensiktsmessig med tydeligere retningslinjer for omfang og struktur på evalueringskomiteenes rapporter (eksempelvis i form av en mal for rapporten).
- Se nærmere på retningslinjene for 'mindre omarbeiding' og vurder særlig om bruken av begrepet 'substansielle mangler' er hensiktsmessig.

6. KONKLUSJON/GENERELLE MERKNADER

Egenevalueringen konkluderer med at ph.d.-utdanningen ved fakultetet tilfredsstiller kravene både i Studiekvalitetsforskriften og Studietilsynsforskriften. Vårt hovedinntrykk er også at programmet holder høy faglig kvalitet og at det er organisering og gjennomført på en god måte. Det er viktig at programmet evner å bygge videre på det som ser ut til å fungere godt, men samtidig er det et viktig formål ved evalueringer som denne å synliggjøre forbedringspunktet som kan bidra til å sikre høy kvaliteten også i årene fremover. I rapporten peker vi på enkelte forhold ved ph.d.-programmet som SV-fakultetet bør vurdere nærmere i arbeidet med oppfølgingen av evalueringen. Det gjelder blant annet elementer ved kurset i vitenskapsteori og etikk, enkelte formuleringer i programbeskrivelsen og retningslinjene for evalueringskomiteenes rapporter.

¹³ Ph.d.-utdanningsmelding 2024. Det samfunnsvitenskapelige fakultet, UIB.